

Fellesskapsbygging som grenseaktivitet i kristent ungdomsarbeid

Tidsskrift for praktisk teologi
Nordic Journal of Practical Theology
Årgang 39. Nr. 1/2022
[s. 52-65]
<https://doi.org/10.48626/tpt.v39i1.5477>

Astrid Sandsmark, universitetslektor i praktisk teologi,
MF vitenskapelig høyskole

Lars Johan Danbolt, professor i praktiske teologi og
religionspsykologi, MF vitenskapelig høyskole

Elisa Stokka, universitetslektor i sjelesorg, MF vitenskapelig høyskole

Gry Stålsett, førsteamanuensis i religionspsykologi, MF
vitenskapelig høyskole

astrid.sandsmark@mf.no

Abstract

This article asks how activities such as confirmation work, leadership training and youth group, create transitions between communities for youth in the local church. Utilizing an action research design, the material is established in cooperation with practitioners from four different youth ministries. The methods used are field work observation and interviews. Drawing on the theoretical framework of symbolic boundaries, boundary object, boundary crossings and boundary practices that make transformation happen, the article has analyzed material from a case congregation's youth activities. The analysis identifies several boundary objects that enable the adolescents to participate in the different activities. Additionally, the voluntary youth leaders became bridge builders for the confirmands into leadership training and youth camp and group. Finally, the article asks if the different boundary objects and crossings transform or create new practices.

Nøkkelord: Fellesskap, konfirmasjons- og ungdomsarbeid, ledertrening etter konfirmasjon, symbolske grenser, grenseobjekt, grenseoverganger.

Innledning

Trosopplæringsplanen *Gud gir– vi deler* skriver følgende om ungdomsfasen 13–18 år: «Dette er en tid der ungdom får et helhetlig møte med trosopplæringsens innhold gjennom fellesskapslæring over en omfattende opplæringsperiode i menigheten» (TOP 2010, s. 24). Trosopplæringsens innhold skal læres i fellesskap. Spørsmålet som denne artikkelen stiller er: I hvilke fellesskap skal dette skje? Hvilke fellesskap for ungdom finnes i den lokale kirken? Er det ungdomsarbeidets eller konfirmantarbeidets fellesskap?

Gudstjenestefellesskapet eller leirfellesskapet? I hvilke fellesskap skjer læringen? Og hva er eventuelt grensene inn i, og mellom, fellesskapene?

Norheim og Tveitereid (2021, s. 6–7) skriver at kristent ungdomsarbeid i Den norske kirke (Dnk) kan forstås som et grenseområde der det finnes ulike grenser, som for eksempel mellom barn og voksen (jf. DeVris, 2004). Det forgår brytninger mot samtidskultur (Graff-Kallevåg & Stangeland, 2021; Austnaberg & Mæland, 2009) og en utprøving av nye ekklesiologiske modeller (Dean, 2003, 2010). Disse grensene kan forstås som symbolske grenser (Lamont et al., 2002). For å prøve å forstå disse aktivitetene som ungdom deltar i, grensene og overgangene mellom dem, vil denne artikkelen anlegge et praksisteoretisk perspektiv (Nicolini, 2012). Ved å bruke begrepene «symbolske grenser», «grenseobjekt» og «brobyggere» vil artikkelen se på hva som kan bidra til at ungdom beveger seg mellom de ulike aktivitetene og blir inkludert i nye. Symbolske grenser blir i denne sammenhengen forstått som «lines that include and define some people, groups, and things while excluding others» (Epstein, 1992, s. 232). «Brobyggere» som teoretisk begrep er personer som beveger seg mellom de ulike fellesskapene som forhandlere, og som deltar i flere aktiviteter. Grenseobjekter er medierende verktøy som krysser grensene og knytter de ulike fellesskapene sammen (Afdal, 2013, s. 178).

De siste tiårene i kristent ungdomsarbeid har det pågått en debatt om hvordan vi bør organisere fellesskap for ungdom i kirken (Sandsmark 2009; Tveitereid 2018; Norheim & Tveitereid, 2021). Ungdomsgrupper og konfirmasjonsarbeid har ulike opprinnelsehistorier, de er organisert på forskjellige måter, har forskjellig kulturer, bruker forskjellige ord, og til dels er det ulike mennesker eller stillinger i kirken som er ansvarlige. Konfirmasjonen ble introdusert i Norge i 1736 for å sikre den lutherske tro (Holmqvist, 2015). Det er historisk sterke bånd mellom skole, undervisning og konfirmasjon. Konfirmasjon forutsatte skolegang (Haraldsø, 1985, s. 20), og analfabetisme ble sannsynligvis utradert på grunn av konfirmasjonen (Tveit, 1986, s. 5; Holmqvist, 2014, s. 14-15).

Historien til kristent ungdomsarbeid ser annerledes ut. Det meste av ungdomsarbeidet i Norge startet ikke i Dnk, men i barne-, ungdoms- og misjonsorganisasjonene som hadde forbindelser til kirken (Aadnanes, 2004; Holtedahl, 2017). Aktivitetene forgikk derfor i andrebygninger enn kirken, og med andre kirkelige ledere. Presten kunne komme på besøk noen ganger. Aktivitetene var også ganske annerledes enn konfirmantundervisningen i forhold til innhold og organisering. Det at trosopplæringsreformen i Dnk innførte betegnelsene «tidsavgrensede» og «kontinuerlige» tiltak, bredde og dybde, har trolig bidratt til å opprettholde de symbolske grensene mellom aktivitetene for ungdom i den lokale kirken: ungdomsarbeidets og konfirmasjonsarbeidets fellesskap (Tveitereid, 2018).

Nå er ikke disse grensene så entydige lenger. Mye endret seg da Dnk begynte å bygge arbeidskirker og dermed fikk rom som egnet seg for å samles til andre arrangement enn kirkelige handlinger (Ulstein, 2004). Det foreligger nå også forskning som viser at den generelle holdningen blant mange som jobber med konfirmantarbeid, er at de ønsker å inkludere konfirmantene i trosfellesskapet (Høeg et al., 2010, s. 178).

Konfirmasjonsopplegget ligner mer og mer på ungdomsarbeid, ikke på tradisjonell undervisning og skole (Aadnanes 2004, s. 21). Spørsmålet er likevel hva slags fellesskap konfirmantene inkluderes i. Er det et trosfellesskap som ikke er fysisk, men åndelig (Fretheim, Lorentzen & Mogstad, 2016)? Er det et reelt fellesskap kun for konfirmantene, eller er det ungdomsarbeidets fellesskap? Og hva er i så fall de symbolske grensene mellom disse fellesskapene?

Problemstilling for artikkelen er:

- Hvordan kan aktiviteter som konfirmasjonsarbeid, eventuelt ledertrening og ungdomsgruppe, bidra til å skape overganger mellom fellesskap for ungdom i den lokale kirken?
 - Hvilke grenseobjekter og brobyggere styrker overgangene og kan bidra til endring?
- Denne artikkelen er en del av den større studien Sjelesorg og fellesskapsbyggende arbeid i kristent ungdomsarbeid (SOFA).¹

Tidligere forskning

Artikkelen ønsker å bidra til forskningsfeltet Youth Ministry,² og ser mer spesifikt på overgangene mellom ungdomsarbeid, ledertrening og konfirmasjon. Derfor er det forskning knyttet til disse ulike aktivitetene som er av interesse. Studien forholder seg først og fremst til norsk kontekst.

Vi vil først gi en kort oversikt over relevant forskning på kristent ungdomsarbeid i Norge. Trysnes har gjort to feltarbeid ved fem større kristne ungdomsfestivaler og fem lokale ungdomsmiljøer knyttet til ulike teologiske ståsteder og kirkesamfunn (Trysnes 2012, 2013a, 2013b, 2017). Konfirmasjon som aktivitet og fellesskap blir ikke behandlet i disse studiene. Feltet til Trysnes er fellesskapene i ungdomsarbeid og på festivaler som arrangeres av organisasjoner, ikke menigheter.

Videre har tre kvalitative studier utforsket hvordan ungdom forholder seg til kirkelig profesjonsutøvelse (Saxegaard, 2019), hva slags lederdynamikker som er til stede i ungdomsarbeid (Nordheim & Tveitereid, 2020, 2021) og hvordan ungdom teologiserer rundt synd og skam (Graff-Kallevåg & Kaufman, 2021). Disse studiene har ulike teoretiske problemstillinger og fortolkningsrepertoar, men alle beskriver kvaliteter ved fellesskapet som ungdommene er en del av i kirken. Studiene gir dermed kunnskap om de symbolske grensene som oppstår i et ungdomsfellesskap i kirken, ikke minst knyttet til grensene mellom kirkens fellesskap og andre fellesskap ungdommene er en del av. I Saxegaards studie forteller ungdommene om deltakelse i det kirkelige arbeidet og hvordan de ansatte er lydhøre ovenfor ungdommenes innspill og kompetanse. Kirken representerer et friere og mer avslappet miljø enn for eksempel skole og andre fritidsaktiviteter (Saxegaard 2019, 8-9). Norheim og Tveitereid (2020/2021) finner fire tendenser som de beskriver som ildsjelkultur, et synliggjort lederhierarki, en tydelig velkomstpraksis og et utpreget teologisk slingringsmonn (Norheim og Tveitereid, 2020 s. 13). I SOFA-prosjektet ser vi også nærmere på om vi finner noen av de samme tendensene.

1 Studien SOFA er delfinansiert av Kirkerådet i Den norske kirke, og er meldt og godkjent av NSD.

2 Holtedahl (2017) har i sin Ph.D en utførlig forskningsoversikt knyttet til nyere forskning i Youth Ministry.

Det er også blitt forsket en del på konfirmasjon de senere årene. Det er blitt utført to internasjonale studier (Schwitze, et. al 2010 og 2015), og som en del av dette har Høeg og Krupka (2010, 2015) hatt ansvar for det norske bidraget i prosjektene. I disse studiene kommer det fram at det er en klar sammenheng mellom konfirmantleirens lengde og hvor fornøyd konfirmantene er med konfirmasjonstiden. Jo lengre leir, jo mer fornøyd er konfirmantene med konfirmasjonstiden (Niemelä, 2010 s.16). Forskning gjort på konfirmasjon og frivillige ungdommer i kirken er med på å utfylle bildet av kirkelige fellesskap for ungdom (Sandsmark 2009; Agedal O., Haakedal E., Kinserdal F. 2014; Fretheim (red.) 2014; Fretheim, Lorentzen, Mogstad 2016; Høeg 2017).

Gjesdal fant i sin kvalitative studie at kveldssamlingen kunne fungere som et grenseobjekt mellom leir og klubb, og derfor bidra til at konfirmantarbeidet og ungdomsarbeidet ble ett praksisfellesskap (Gjesdal 2014, s. 69f). Holmqvist (2014) studerte læring hos konfirmanter på leir i et sosiokulturelt perspektiv og undersøkte hvordan deltagelse i religiøse praksiser åpner eller lukker for konfirmantene. Et sentralt eksempel her er aktiviteten «lysvandring». Her kommer det fram at det er to fellesskap, konfirmantene og lederne, og de har ikke samme opplevelse og forståelse av denne praksisen. Dette er fordi lederne ikke klarte å inkludere konfirmantene i lysvandringen. Lysvandringen gav ikke mening for konfirmantene.

SOFA bygger videre på disse studiene, og denne artikkelen vil særlig se på grensene og overgangene i deltagelse mellom de ulike aktivitetene i en menighets ungdomsarbeid, og på hvilke fellesskap/praksiser konfirmantene blir inkludert i.

Metode: Prosjektet blir til sammen med praksisfeltet

Studien er inspirert av aksjonsforskning, og har blitt planlagt og gjennomført i samarbeid med aktive aktører i praksisfeltene med tanke på mulig utvikling og fornyelse. Målet er ikke kun å beskrive en praksis, men også bidra til å forstå og videreutvikle denne sammen med de involverte (Bradbury 2015, s. 1). Alle de fire ungdomsarbeidene som har vært representert i studien, har hatt med ansatte i forskningsprosessen (medforskere). Det har vært seks medforskingsamlinger der ulike forskningstemaer ble sjekket ut og komplementert ut ifra hva som har vært savnet i prosjektet. Det ble også lagt fram materiale fra observasjoner og intervjuer (som observasjonsnotater og transkripsjon av intervjuer) som speilingsdata på medforskingsamlinger og for ungdomsstabene i menighetene. Speilingsdata er som begrepet tilsier; dataene speiles tilbake til medforskere (Postholm & Smith 2017).

SOFA har brukt etnografisk metode (Hammersley & Atkinson, 2007) der to forskere fra MF vitenskapelige høyskole har vært deltagende observatører på ulike leirer (tre konfirmantleirer og en ungdomsleir), ulike ungdomsarbeidssamlinger (to klubbkvelder, en Tensing-øvelse og en lederweekend), og intervjuet ulike sentrale aktører i de fire ungdomsarbeidene (Kvale & Brinkmann, 2009). Vi har gjort lydopptak av intervjuene og medforskingsamlingene, og disse er transkribert.³ Utvalgsriteriet

³ Sitatene som brukes i artikkelen er bearbeidet noe i forhold til flyt og lesbarhet. Enkelte sitater er kraftig redigert, men dette er markert i teksten.

for ungdomsarbeidene er strategisk (Flyvbjerg 2001, s. 74–75). Det betyr at vi valgte menigheter som hadde drevet et konfirmant- og ungdomsarbeid over lengre tid, med kirkelige ansatte i ulike vigslede yrkeskategorier i Dnk: prest, diakon og kateket. Den strategiske utvelgelsesstrategien er viktig for studiens relevans og mulige overførbarhet.

I artikkelen analyserer vi materialet fra en av menighetene representert i SOFA. Vi anvender en abduktiv hermeneutisk lesning av materialet, en veksling mellom «nedenfra»-lesning, der vi ikke ønsker å tvinge materialet inn i et bestemt teoretisk rammeverk, og en mer «ovenfra»-lesning som har et tydeligere teoretisk fortolkningsrepertoar (Alvesson og Sköldberg, 2018). Analyse materialet er hentet fra deltagende observasjon på to leirer – en ungdoms- og en konfirmasjonsleir – og ungdomsklubb, samt intervjuer. Vi gjorde to intervjuer med ungdomsarbeideren, og et intervju med en av prestene som var med på begge leirene, i tillegg til et gruppeintervju med alle de ansatte⁴ som hadde en rolle i konfirmant- og ungdomsarbeidet. Dette ungdomsarbeidet ble valgt fordi det tydelig viste mønstre knyttet til overganger mellom de tre aktivitetene: ungdoms-, konfirmasjonsarbeid og ledertrening. Vi har gitt menigheten i denne artikkelen navnet «Jorddal». Den ligger i et urbant og relativt homogent område. Det er også et område som folk flytter tilbake til etter at de har fått sin egen familie. Tilbudet til ungdommene i «Jorddal» menighet består av følgende aktiviteter:

- Ungdomsklubb en kveld i uken
- Konfirmasjonsarbeid med leir
- Ledertreningskurs etter konfirmasjon
- Ungdomsleir

«Symbolsk grense», «grenseobjekt» og «brobyggere» som teoretisk fortolkningsrepertoar⁵

De teoretiske begrepene er hentet fra praksisteori bredt forstått (Nicolini, 2012). Praksisteori blir brukt både i utdannings-, historie- og samfunnsforskning. Akkermann & Bakker (2011) hevder at «All learning involves boundaries» (s. 132). Det er i denne læringen transformasjoner kan skje: at det skjer en grunnleggende endring i aktivitetene og fellesskapene, eller at det oppstår noe nytt mellom de ulike praksisfellesskapene. Lamont og Molár (2012) definerer «symbolsk grense» som distinksjoner laget av sosiale aktører for å kategorisere mennesker, praksis og til og med tid og rom. De er verktøy som individer og grupper bruker for å definere virkeligheten. Ved å se på de symbolske grensene kan vi oppdage dynamikker knyttet til sosiale relasjoner og hvordan grupper konkurrerer i produksjon, spredning og institusjonalisering av ulike systemer for

⁴ To prester, en kateket og en ungdomsarbeider.

⁵ Graff-Kallevåg (2018) og Sander (2019) har utført studier som bruker det teoretiske fortolkningsrepertoaret «grenseobjekt» eller «brobygger»/«grenseovergang» i møte med empiri fra kristent ungdomsarbeid og trosopplæring. Graff-Kallevåg (2018) ser på trosopplæreres troshistorie som et grenseobjekt mellom den ansatte og menighetens trosopplæring. Sander (2019) ser på naskeprosjektet til 13–20 som et samarbeid mellom politi, vakter og ungdomsdiakoner, og hvordan dette samarbeidet (samskaping) utvikler ungdomsdiakonien. Denne artikkelen er inspirert av disse.

klassifisering (s. 168). I denne sammenhengen ønsker vi å se på de symbolske grensene mellom de to aktivitetene ungdomsarbeid og konfirmasjon.

Forskere som har sett på grenser og grenseoverganger, har utviklet to konsepter for å beskrive det som skjer. Det første er «grenseobjekt» (Star and Griesemer, 1989; Wenger, 1998 og Afdal, 2013). Dette er medierende artefakter⁶ som binder aktiviteter, livsverdener eller praksisfellesskap sammen. Et grenseobjekt befinner seg i flere samhandlende sosiale verdener og tilfredsstillende informasjonskravene til hver av dem, er plastiske nok til å formes i ulike sammenhenger og robuste nok til ikke å miste identitet når det forflytter seg over grenser (Star and Griesemer 1989, s. 392). Det andre er «grenseovergang» og forstås som personer som interagerer over grenser som forhandlere, grensekryssere eller brobyggere (Akkermann et. al. 2011). Når ulike sosiale aktiviteter samarbeider gjennom et grenseobjekt eller brobyggere, kan nye praksiser oppstå mellom dem. Denne endringen kalles transformasjon: «Transformation leads to profound changes in practices, potentially even the creation of a new, in-between practice, sometimes called a boundary practice.» (Akkermann et. al. 2011, s. 146). For at det skal skje en dyp endring eller en ny praksis skal formes, må det ha forekommet en form for konfrontasjon.

Analyse

Analysen anvender begrepene «symbolske grenser», «grenseobjekt» og «grenseovergang», og leser materialet med de teoretisk forankrede begrepene som hjelpemiddel for å kunne svare på forskningsspørsmålene: Hvordan kan aktiviteter som konfirmasjonsarbeid, eventuelt ledertrening og ungdomsgruppe, bidra til å skape overganger mellom fellesskap for ungdom i den lokale kirken? Hvilke grenseobjekter og brobyggere styrker overgangene og kan skape transformasjon?

Blir konfirmantene invitert inn i ungdomsarbeidets fellesskap? I så fall hvem og hva gjør dette? Hvilke symbolske grenser, grenseobjekter og brobyggere finnes mellom konfirmant- og ungdomsfellesskapet, og hvordan blir disse beskrevet i materialet?

Leirenes betydning

Når ungdomsarbeideren i case-menigheten skulle beskrive ungdomsarbeidet, og fortelle hva de gjør for å bygge fellesskap, sa han følgende:

Det starter med leir, du kommer på (konfirmant)undervisning, og så får du se litt at det kommer ledere, og du ser at de er gode venner, men du skjønner ikke så mye. Plutselig begynner folk å si «Gleder du deg til leir?», og så vet du ikke helt hva det er. Det første er så kommer du på leir og gradvis under leiren blir det bare bedre og bedre. Det ser vi jo hos de aller, aller, aller største delen, jeg tipper 90 %, kommer hjem og bare wow, dette er jo bare sinnssykt, tipper 100 også mange ganger (ungdomsarbeider).

⁶ Richard Edwards (2009) mener at grenseobjektdefinisjonen til Star og Griesemer kan tolkes bredt, altså som ting, redskaper, teknikker, ideer, historier og minner (Edwards 2009, s. 9).

Før konfirmantene reiste på leir kan det se ut som «Jorddal» var som veldig andre menigheter. Konfirmantene hadde sine samlinger i kirken på torsdager fra januar og ut våsemesteret. Mellom konfirmantsamlingen og ungdomsklubben var det en hverdagsmesse. Konfirmantene hadde derfor mulighet til å være med på klubb etter at konfirmantundervisningen var ferdig. Men av kullet «som er konfirmanter nå», var det ikke så mange som benyttet seg av dette tilbudet, sa kateketen. De fleste som gikk på klubben, ble konfirmert for et år eller to siden.

På en av de første medforskersamlingene spurte vi hvor det er viktig for oss forskere å være med som deltagende observatører. Der fikk vi klar beskjed om at leir var viktig. Dette gjaldt alle menighetene som er representert i denne studien. Det ble gjort deltagende observasjon i «Jorddal», først på ungdomsleir, og så på konfirmantleir. Det er samme leirsted, så de fysiske rammene for de to leirene var de samme. Mange av programpostene var også like.

Leiren lever jo som en institusjon, så du kan jo gå inn og ut av det og fylle den ... for egentlig trenger det ikke å være dødsmasse jobb å planlegge og gjennomføre disse leirene, for de fleste vet allerede hva de skal gjøre (kapellan).

Det kom frem at ungdommene kunne mye om det å være på leir allerede etter å ha vært med på konfirmantleiren, og terskelen for å være med på ungdomsleir ble derfor mindre. Både sted og programpostene var kjente. «Dette kan de, og de vet det er bra», sier kapellanen. Programpostene som gikk igjen i de to leirene i litt ulike varianter, var åpningsshow og talentshow med programposter som lignet fra leir til leir, en form for sporløype, bønnevandring ute som endte rundt et leirbål med allsang, kveldssamling med lystenning, andakt og bønn hver kveld, samt en gudstjeneste i den lokale kirken. Gudstjenesten hadde mer eller mindre samme liturgi på de to leirene. Medforskeren fra case-menigheten fortalte på en av medforskersamlingene at da de skulle evaluere ungdomsleiren, fikk den forrettende presten klar beskjed om at gudstjenesten var for kort. På konfirmantleiren måtte den være lengre. Det var særlig bønnevandringen som var for kort. Dette var delen der ungdommene gikk rundt i kirkerommet på ulike bønneposter, men også ut av kirken for å trekke litt luft. Deltagende observatør tok notater fra to gudstjenester i denne kirken. Det oppsto en sjelesørgerisk stemning i rommet, med mye følelser og omsorg. Ungdommene kunne gå til forbønn og samtale med de ansatte. Dette skjedde enten en og en, eller to og to. Noen av de eldre ungdommene (ledere) tok med seg flere av de yngre til forbønn.

Kaufman (2018) beskriver bønnevandring som «et mulighetsrom i gudstjenesten hvor eksistensielle erfaringer og mer ordinære hverdagerfaringer kan bringes i kontakt med kirkens tradisjon» (Kaufman 2018, s. 123). Kaufman skriver videre at hennes fortolkning er at dette skjer fordi en gammel praksis som bønn tilbys og gjøres tilgjengelig på en ny måte med en rekke materielle gjenstander. Borgenvik har skrevet både bachelor- (2019) og masteroppgaven sin (2021) i tilknytning til SOFA-prosjektet. I bacheloroppgaven skriver hun om sjelesørgeriske møter, fellesskap og en varm atmosfære i tilknytning til kveldavslutningen på korøvelsen. Det er tydelig at

liturgiske samlinger som gudstjeneste og kveldsavslutning kan legge til rette for en varm atmosfære, og dermed gjøre det enklere for ungdommer å oppsøke samtaler med kirkelige ansatte. Dette er noe vi også observerte på leirene i menigheten «Jorddal».

Foruten bønnevandring på gudstjenesten, var kveldsavslutningen et tydelig grenseobjekt som gikk igjen i begge leirene og på ungdomsklubben. Denne praksisen hadde også mer eller mindre den samme liturgien på de tre stedene: Ungdommene kom inn i rommet, tok med seg et telys, tente det på et kors av aluminiumsfolie og satte seg på stoler eller på gulvet. En av ungdomslederne holdt en andakt, og alle andaktene som ble observert i denne studien, hadde hovedsakelig samme oppbygning. Andaktsholderen fortalte om noe personlig som hadde vært vanskelig (ofte på skolen, men også andre steder) og videre om hvordan fellesskapet i kirken/ungdomsarbeidet hadde vært en motvekt, et sted der de kunne være seg selv.

På en av samlingene med medforskerne var det en av de ansatte som sa: «Det er akkurat som om de bruker andakten til å selge inn fellesskapet i kirken som et sted der de kan være seg selv.» Dette ble en form for omvendeshistorie, den implisitte paradigmatisk (ideal)fortellingen (Norheim og Tveitereid 2021, s. 19). Etter andakten var det bønn, og her fikk ungdommene mulighet til å be høyt. Det var flere som grep sjansen til det. Og muligheten til å be høyt gikk igjen i alle de tre aktivitetene – de to leirene og på klubben. Bønnene henvendte seg delvis til Gud og delvis til hverandre. Medforskeren fra «Jorddal» kalte dette for *pludrebønn* på en av medforskersamlingene.

Det kan virke som mange spor eller overganger var med på å ta ungdommene fra den ene leiren til den andre. De ansatte i case-menigheten «Jorddal» reflekterte over dette ved flere anledninger i gruppeintervjuet. Ved siden av de samme programpostene som det var knyttet sterke tradisjoner til, var det også noen spøker som gikk igjen:

De gjør de samme pranksa som de ble gjort på de da de var konfirmanter. Jeg tror det er noe med det også, det der med at vi kanskje ikke endrer så mye på hver leir, men det er noe av det som gjør at de har lyst til å være med, fordi de ser at det er et såpass gjennomtenkt arbeid, at mye er i tradisjonene (kapellan).

Noen historier og spøker ble fortalt og gjort på «alle» leirene, ting som lederne var innviet i og som de hvert år fortalte og gjorde med konfirmantene. Disse var historier og spøker som fellesskapet eide, og som konfirmantene lett ble innviet i. Det var historier som «Fotspor i sanden» (en historie som står i Konfirmantbibelen), som var en del av bønnevandringen opp til leirbålet, eller spøker alle konfirmanter måtte gjennom på åpnings- og talentshowet eller sporløypa.

Ungdomsledernes betydning

For ledere (frivillige og ansatte) i case-menigheten startet det med en lederinnvielse. På hver konfirmantleir ble nye ledere tatt opp i lederfellesskapet. Da de ansatte skulle snakke om denne innvielsen på gruppeintervjuet, måtte diktafonen skrus av. Dette var en praksis de har holdt på med lenge, en tradisjon. Men likevel var det slik at de nye lederne ikke visste hva som skulle skje. De hadde klart å holde innvielsesritualet

Fellesskapsbygging som grenseaktivitet i kristent ungdomsarbeid

hemmelig for alle utenom de innviede. Denne innvielsen var en tydelig inngang til et større fellesskap: Det fysiske fellesskapet av ledere på leiren, men også det større lederfellesskapet som oppsto i ulike ungdomsaktiviteter i «Jorrdal» menighet.

Alle ansatte utenom ungdomsarbeideren hadde vært ansatt andre steder. Så når de skulle beskrive hva som skjedde i «Jorrdal» menighet trakk de inn erfaringer fra andre steder. Én ting alle nevnte, var ungdomsledernes rolle som brobyggere, og at ulike typer ungdommer var med:

Når jeg vokste opp, så var det hvis du var veldig avklart kristen og hadde veldig tydelige lederegenskaper, så kunne du bli leder. Mens dette er et breddetiltak hos oss å gå på lederkurs, det er liksom alle typer ungdommer (sognepresten).

Eller som ungdomsarbeideren fortalte:

Jeg tror det henger litt sammen med at vi har alle. Det at vi har alle typer mennesker fra skolen. Vi har de som blir omtalt som de mest populære. Vi har de som ikke gjør så mye ut av seg selv. Når konfirmantene kommer på konfirmantleir eller på konfirmantundervisning og møter ledere, kan de kjenne seg igjen. Altså de finner alltid en leder som er lik seg selv, en som er god å kommunisere med for dem ... at lederne funker som et forbilde for konfirmantene. At det er en person for alle.

Det at det var en person for alle – eller at alle opplevde at det var en leder som så dem – var viktig for at konfirmantene, nykommerne, skulle føle seg velkomne og inkludert. Velkomstpraksisen, som Nordheim og Tveitereid (2021) beskrev, sto høyt hos ungdomsarbeideren. Men han mente at dette ikke var en praksis bare han eide. Det var en praksis som var viktig både på klubben og de to leirene. Mer eller mindre alle lederne hadde eierskap til den praksisen å ønske nye velkomne.

Lederkurs var noe alle konfirmantene ble spurt om å delta på, og som ungdomslederne selv var aktive med å rekruttere til på konfirmantleiren. «Jorrdal» hadde erfaring med at mange ble med. Det var et breddetiltak. De ansatte mente at en av grunnene til dette, var at de hadde gjort seg avhengige av ungdomslederne:

De som får det til er jo de som tar seg vann over hodet, på en god måte. Vi hadde aldri kunnet gjennomført leirer på den måten vi gjør det uten ungdomsledere. Så hvis vi skulle lagt opp til en konfirmantleir uten ungdomsledere, så hadde vi aldri fått det til, fordi hvis alle kun var avhengige av oss og vi bare hadde vært ansatte og hadde med noen ungdomsledere til å hjelpe til med noen praktiske ting, så ville det bare blitt en liste med oppgaver man skal gjøre. Og det blir en type plikt, eller en type sommerjobb, og det skaper jo ikke det fellesskapet. Vi tar med så mange som det er plass til fordi vi faktisk trenger det, det er ikke bare noe vi sier: «Å, ungdomsledere er viktig», det er ikke noe vi smykker oss med, det er faktisk sant. Vi kunne aldri ha gjort dette, det hadde aldri blitt den suksessen hvis vi ikke var avhengig av at folk var der og gjorde det de gjorde (kapellan).

For å få til dette var det viktig at ungdomslederne var med på hele prosessen. De var med i forberedelsen, satt i komiteer som hadde ansvar for ulike deler av programmet. Her var det ikke forskjell mellom førstegangsledere (fjorårets konfirmanter) og de som hadde vært med mange ganger. De yngste lederne uttrykte et ønske om å være medarbeidere sammen med de voksne, være i et team (Sandmark, 2009).

I Jorddal klarte de å gjøre leirene til å være en grenseovergang. Lederne ble sosialisert inn, og forsto at alle deler av leiren var like viktige. Alle hadde ansvar for å bygge relasjoner og skape et inkluderende fellesskap, samme hvilken komité de satt i.

Hva er en lederjobb? Å spille kort eller ha sosialt i stua når det ikke skjer noe. At det er like viktig som å lede samtalegruppe, altså det relasjonelle. Hvordan den praksisen fungerer, det tror jeg egentlig bærer arbeidet. Det er sikkert veldig mange menigheter som har et mye mer styla opplegg, altså multimedialkjempheipt, det er jo ikke veldig hipt, det vi driver med (sogneprest).

Det var tydelig at de ansatte i «Jorddal» ikke hadde et instrumentelt syn på frivillighet (Fretheim, Lorentzen & Mogstad, 2016 og Sporsheim & Sirris, 2018). Med sterke tradisjoner og mange ledere som var med på å opprettholde disse, var det ikke så enkelt for de ansatte å finne sin plass. Dette var et stort tema på gruppeintervjuet med de ansatte. Hvordan de hele tiden var i forhandling med de frivillige lederne som var tradisjonsbærerne. Det var spesielt kapellan og kateket som satte ord på dette, som de nyeste ansatte. Et eksempel på dette var bønnevandringen opp til allsang rundt leirbålet. Hvilke poster var viktige å ha med, og hva skulle de fylles med?

Det er ofte veldig fristende å gå inn og si dette kan du gjøre så mye bedre. Det finnes bedre historier. Men det øyeblikket du går inn og endrer på for mange av disse enkeltelementene, vil det liksom falle fra noe hver gang man endrer på noe av dette. Jeg tenker at da må det være viktig. Fotspor i sanden funker jo, så det er helt greit å bruke den, liksom (kapellan).

Det kunne virke som om forhandlingen også gjaldt innholdet på de ulike programpostene. Når var tradisjonene ikke lenger i kontakt med innholdet, var et spørsmål de ansatte stilte seg. Når opprettholdt man poster og innholdet i disse kun for tradisjonens skyld, ikke for at nykommerne, konfirmantene, kunne ta del i praksisene? De ansatte var med på å hegne om et teologisk slingringsmonn, der de var i forhandling med ungdomslederne på hvilke budskap det var viktig å få fram (Norheim og Tveitereid, 2021).

Jeg har ikke møtt noe motstand på noen av de endringene jeg har gjort, både som har vært bevisst og ubevisst. Det har handlet mest om hva jeg har fylt velsignelsesposten med, for eksempel. For det jeg sier om velsignelse er sannsynligvis ikke det samme som alle andre har sagt om velsignelse. Men det at alle skjønner ganske intuitivt hva det er snakk om når vi planlegger, gjør det lettere å få flere til å være med og eie det.

Hvis vi liksom skulle ha endra det bare fordi det er gøy å endre ting, da hadde vi fått med færre, for da blir det de kreative og de åpenbare lederkandidatene som hadde blitt igjen (kapellan).

Det er tydelig at de ansatte har gått inn i tradisjonene som finnes i «Jorddal», også i forhold til synet på frivillighet. Det var en organisk tilnærming, der de frivillige ungdomslederne var med på å koordinere og utforme program og oppgaver som gir ungdomslederne eierskap til aktivitetene (Fretheim, Lorentzen, Mogstad 2016).

Diskusjon av funn

Hva er det som skjer? Bygges det broer, eller blir det endring der nye praksiser oppstår? Artikkelen har spurt hvordan aktiviteter som konfirmasjonsarbeid, eventuelt ledertrening og ungdomsgruppe, kan bidra til å skape overganger mellom fellesskap for ungdom i den lokale kirken. Og hvilke grenseobjekter og brobyggere som styrker overgangene, og kan skape transformasjon.

Det er tydelig at det skjer flere overganger av de symbolske grensene mellom fellesskapene for ungdom i «Jorddal». På de to leirene finnes det mange grenseobjekter som er med og bidrar til å skape overganger mellom de ulike aktivitetene og fellesskapene: leirstedet, like programposter, skrøner og historier som blir fortalt på begge leirene. Kveldsavslutningen og gudstjenesten er også sterke grenseobjekter som fremstår som plastiske nok, og ikke mister sin identitet i de ulike aktivitetene leir og klubb. Grenseobjektene krysser de symbolske grensene som finnes mellom ungdoms- og konfirmantarbeidet historisk og reelt.

Ungdomslederne er også tydelige brobyggere mellom de ulike fellesskapene. Gjennom ledertrening og innvielse blir de en del av et større lederfellesskap som forhandler mellom de ulike praksisfellesskapene. I analysen kommer det ikke fram hvilke ungdommer som ikke var med på disse grenseovergangene. Hvilke ungdommer opplevde å ikke bli en del av fellesskapet, og dermed ikke ble med videre på ledertrening? Er grenseobjektene med på å forsterke homogeniteten i miljøet, slik at det er vanskelig for dem som er annerledes å bli inkludert? Høeg (2017) har i artikkelen «Engasjert ungdom? Konfirmanter i Den norske kirkes bidrag til sivilsamfunnet» funnet ut at det er en sammenheng mellom ungdommers deltagelse i frivillig arbeid og foreldrenes engasjement, men det viktigste er om de får prøvd seg som frivillige i konfirmasjonstiden og om de kjenner noen jevnaldrende som er engasjerte som frivillige. Relasjonsbyggingen som skjedde på konfirmantleiren mellom konfirmanter og lederne var derfor en viktig faktor for at konfirmanter ble med og engasjerte seg videre etter konfirmasjonen. Skulle dette vært enda mer forsterket, måtte de fått prøvd seg som frivillige *under* konfirmasjonstiden og ikke bare etter (Høeg, 2017). Det frivillige engasjementet kunne i så fall blitt en grensepraksis for konfirmanter og ungdomsarbeidet.

Gjesdals (2014) funn om kveldsavslutning som delt virksomhet mellom konfirmanter og ungdomsarbeidet kan tolkes som en grensepraksis (boundary practice) (Akkermann et. al. 2011). Dette var tydelig i «Jorddal» også. Rammene og liturgien var like på de to leirene og på klubb. Men hva med gudstjenesten? Denne fantes ikke andre

steder enn i kirken ved leirstedet, så den kunne ikke dra konfirmantene med seg inn i gudstjenestepaksisen i ungdomsarbeidet eller i menigheten. Bønnevandringen med mulighet for forbønn og samtaler gjør at gudstjenesten setter gamle kristne praksiser i kontakt med ungdommens liv og hverdag utenfor leirene (Graff-Kallevåg & Kaufman 2021, Norheim & Tveitereid 2020). Men likevel er det viktig å spørre hva en slik atmosfære med mye følelser i spill gjør med ungdommer som av ulike årsaker er mer utsatte. Sævareid (2014) har skrevet en masteroppgave der hun utforsker hvordan selvskadende kristne ungdommer opplever det kristne fellesskapet og sin egen gudstro. Et av hennes funn er at gudstjenestelignende samlinger med store følelser kan føre til at selvskadende ungdommer trekker seg fra slike fellesskap. I verste fall kan slike samlinger bidra til å forsterke følelsen av skam.

Hvilken endring eller transformasjon skapes? Dette spørsmålet kan ikke denne studien svare entydig på, så det trengs mer forskning. Vi vil likevel spørre om ledertreningen og lederinnvielsen sammen med fellesskapet som oppstår blant de frivillige lederne, har potensial i seg til å være en grensepraksis der det oppstår noe nytt (Akkermand et. al. 2011, s. 146)? I konfirmantleiren som Holmqvist (2014) studerte skjedde ikke dette. Lysvandringen var ikke en praksis som konfirmanter og ledere delte. I «Jorddal» skjer det trolig en annen form for forhandling, som de ansatte har sammen med ungdomslederne i komiteene og på leiren angående de ulike programpostene. Denne forhandlingen er med på å sikre at konfirmantene deltar og forstår hva som foregår. Det var tydelig at den nærheten de yngre ledere ga konfirmantene, gjorde at de som nykommere følte seg inkludert og dratt med inn i aktivitetene (Sandmark, 2009; Nordheim & Tveitereid 2021).

Et siste moment: Ungdomsarbeidet i «Jorddal» består ikke bare av det kontinuerlige tiltaket klubb, men også av det tidsavgrensede tilbudet leir. Gjorde dette at en mer folkekirkelig kirkeforståelse trådte fram i ungdomsarbeidet og at de symbolske grensene mellom ungdoms- og konfirmantarbeidet var enklere å krysse? (Fretheim, Lorentzen, Mogstad 2016)? De frivillige ungdomslederne hadde et fellesskap som konfirmantene ble inkludert i, eller ble rekruttert inn i via ledertrening, uten at de måtte være med i et kontinuerlig fellesskap som møtes jevnlig. Ungdomsarbeidet er derfor ikke så avhengig av hvor mange som møter opp på den kontinuerlige aktiviteten klubb. På denne måten ser vi her en annen måte å organisere den frivillige innsatsen på enn det Fretheim, Lorentzen og Mogstad (2016) fant i sin studie av trosopplæring. Det var ikke en instrumentell tilnærming der de frivillige ble de ansattes hjelpere, de ble inkludert i et fellesskap som oppsto ved ulike arrangementer, som for eksempel leir.

Konklusjon

Denne artikkelen har spurt hvordan aktiviteter som konfirmasjonsarbeid, eventuelt ledertrening og ungdomsgrupper, kan bidra til å skape overganger ved de symbolske grensene som finnes mellom fellesskap for ungdom i den lokale kirken. Samtidig har vi spurt: Hvilke grenseobjekter og brobyggere styrker overgangene og kan skape endring/transformasjon? I studien har vi vært inspirert av aksjonsforskning og analysert case-menighetens ungdomsaktiviteter. Analysen identifiserer flere grenseobjekter og

brobyggerne som hjalp ungdommer mellom aktivitetene. Grenseobjektene er de to leirene – konfirmasjons- og ungdomsleiren – og mer spesifikt leirstedet, programposter, historier og skrøner som ble fortalt. Brobyggerne var de frivillige ungdomslederne og deres fellesskap, og leirene var med på å skape relasjoner som gjorde at mange ble med videre. Forhandlingen som skjedde mellom de ansatte og tradisjonene de eldste frivillige lederne var bærere av, gjorde at menighetens tilnærming til frivillighet framsto som organisk og ikke instrumentell. Avslutningsvis stiller artikkelen spørsmål om grenseobjektene og brobyggerne faktisk er med på å transformere praksisene, og dermed skaper noen varige endringer eller noe helt nytt - grensepraksiser.

Litteratur

- Afdal, G. (2013). Religion som bevegelse : Læring, kunnskap og mediering. Oslo: Universitetsforlaget.
- Akkerman, S.F. & Bakker, A. (2011). Boundary crossing and boundary objects. *Review of educational research*, 81(2), s. 132–169.
- Aagedal O., Haakedal E., Kinserdal F. (2014) *Profesjonalisering og frivillighet Trosopplæringsreformen og samarbeid mellom Den norske kirke og de kristne organisasjonene* KIFO Rapport 2014:1.
- Alvesson, M. & Skjoldberg (2018) *Reflexive methodology : new vistas for qualitative research*. SAGA. Los Angeles, California.
- Austnaberg, H. & Mæland, B. (red.) (2009). *Grensesprengende: Om forkynnelse for ungdom 15-18 år*. Trondheim. Tapir Akademiske forlag.
- Borgenvik, M.N. (2019). «Det er sånn åndsfred på en måte ... sjelefred» Om sjelesorgerisk atmosfære og fellesskapets sjelesorgeriske funksjon. Bacheloroppgave, MF vitenskapelig høyskole.
- Borgenvik, M.N. (2021). *Hva er tro for meg?: en hermenutisk- fenomenologisk undersøkelse av ungdommers erfaringer med tro og sjelesorg*. Masteroppgave, MF vitenskapelig høyskole.
- Dean, K.C. (2003). «The New Rhetoric of Youth Ministry». I *Journal of Youth and Theology* 2. No. 2 (2003), s. 8–19
- Dean, K.C. (2010). *Almost Christian: What the Faith of Our Teenagers is Telling the American Church*. New York: Oxford University Press.
- DeVis, M. (2004). *Family-based youth Ministry*. Dowers Grove, IL. Intervarsity Press.
- Edwards, R. (2009). "Introduction: Life as learning context?" i Edwards, R., Biesta, G., Thorpe, M. (red.). *Rethinking context for learning and teaching. Communities, activities and networks*. Routledge. New York.
- Epstein, CF. (1992). "Thinker-bells and pinups: the construction and reconstruction of gender and boundaries at work" i Lamont, M. & Foulmer, M (Eds.) *Cultivating Differences: Symbolic Boundaries and the Making of Inequality*. University of Chicago.
- Flyvbjerg, B. (2001). *Making Social Science Matter. Why social inquiry fails and how it can succeed again*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Frøheim, K. (red.) (2014). *Ansatte og frivillige. Endringer i Den norske kirke*. Prisme bok. IKO-Forlaget AS.
- Frøheim, K., Lorentzen og Mogstad 2016 *Fellesskap og organisering frivillig innsats i kirkens trosopplæring*. Oslo: IKO Forlag AS
- Gjesdal, S (2014). *Konfirmantleir – en «boble»?* Masteravhandling, Det teologiske menighetsfakultet.
- Graff- Kallevåg, K & Kaufman, T.S. (2021). «Synd og skam i autentisitetens tidsalder. En analyse av ungdommers teologisering.» *Kirke og kultur* 3/2021.
- Graff-Kallevåg, K. (2018). «Det handler kanskje om min egen troshistorie ...» Når kirkelige ansattes troshistorie setter spor i trosopplæringen, i T.S. Kaufman & K. Graff-Kallevåg (Red.), *Byggekloss-spiritualitet?: En studie av spiritualitet i Den norske kirkes trosopplæring* (s. 188-207). Oslo: IKO Forlag.
- Hammersley, M. & Atkinson, P. 2007. *Ethnography : Principles in Practice*. London: Routledge.
- Haraldso, B. (1985). *Konfirmasjon i går og i dag : Festskrift til 250-års jubileet 13. januar 1986*. Oslo. Verbum.
- Holmqvist, M (2015). "Learning religion: Exploring young people's participation through the timespace and mediation at confirmation camp", i *Mind, Culture and Activity: An International Journal*. 2015-07-03, Vol. 22 (3) s. 201–216.
- Holmqvist, M. (2014). "The material logics of confirmation", I *International journal of actor-network theory and Technological Innovation* 6 (4), s. 26–37.
- Holtedahl, Ø. (2017). "Community", "God from above" and "God from below". *An Ethnographic study of religious knowledge practices in two youth ministries in the Church of Norway*. PHD submitted to VID Specialized University.
- Høeg, I.M. & Krupka, B. (2015). "Confirmation Work in Norway", i Schweitzer, F., Niemelä, K. Schlang, T. & Simojoki, H. (Eds.). *Youth, Religion and Confirmation Work. The Second study*. München. Gütersloher Verlagshaus.
- Høeg, I.M. & Krupka, B. (2010). "Confirmation Work in Norway", i *Confirmation Work in Europe*. Schweitzer, W., Simojoki, H. (red.) s. 162–183. München: Gütersloher Verlagshaus.
- Kaufman, T.S. (2018). «Og så var det lov å gå en sånn runde ...» Bønnevandring som mulighetsrom, i T.S. Kaufman & K. Graff-Kallevåg (Red.), *Byggekloss-spiritualitet?: En studie av spiritualitet i Den norske kirkes trosopplæring* (s. 188-207). Oslo: IKO Forlag.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg. ed.). Oslo. Gyldendal akademiske.
- Lamont, M. & Molnar, V. (2002). *The study of Boundaries in the Social Sciences*. Annual Review of Sociology, 2002 Vol 28 (2002) s. 167–195.
- Nicolini, D. (2012). *Practices Theory, Work, & Organization. An introduction*. Oxford University Press.
- Niemelä, K. (2010). «Positive og negative opplevelser av konfirmanttid», i Krupka, B. & Reite, I. (red.) mellom pietisme og pluralitet. *Konfirmasjonsarbeid i fire nordiske land* (s. 152-167). Oslo, IKO-Forlaget AS.
- Norheim, B.E.H. & Tveitereid K. (2020). «Ildsjeleer og ildsteder en etnografisk studie av ledelsesdynamikker i vitale ungdomsarbeid i Den norske kirke.» *Tidsskrift for praktisk teologi* 2/20.
- Norheim, B.E.H. (2016). "The Christian Story of the Body as the Ritual Plot for Youth Ministry." *Journal of Youth and Theology* 2016; Volume 15. (1) s. 88–106.
- Plan for trosopplæring. Gud gir – vi deler. (2010). Den norske kirke. Kirkerådet

Fellesskapsbygging som grenseaktivitet i kristent ungdomsarbeid

- Postholm, May Britt & Smith (2017). Praksisrettet forskning og formativ intervensjonsforskning: forskning for utvikling av praksisfeltet og vitenskapelig kunnskap i *Aksjonsforskning i Norge*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Sander, R.Ø. (2019). *Diakoni i grenseland. Utvikling av ungdomsdiakoni i samarbeid mellom politi, vekter og ungdomsdiakon*. Masteravhandling, MF vitenskapelig høyskole.
- Sandsmark, A. (2009) «Rammebyggere og malere : voksne og ungdommer som frivillige medarbeidere i kristent ungdomsarbeid.» *Halvårsskrift for praktisk teologi*; Volum 26. (1) s. 14–23. Luther Forlag.
- Saxegaard, F. (2019). «Den fantastiske jobben som ikke frister.» *Tidsskrift for praktisk teologi*. 1-2019. Luther Forlag.
- Schwitzer, F., Ilg, W. Simojoki, H. (Eds.) (2010) *Confirmation Work in Europe. Empirical Results, Experiences and Challenges. A Comparative Study in Seven Countries*. München. Gütersloher Verlagshaus.
- Schwitzer, F., Niemelä, K. Schlang, T. & Simojoki, H. (Eds.) (2015). *Youth, Religion and Confirmation Work. The Second study*. München. Gütersloher Verlagshaus.
- Sporsheim, A. & Sirris, S. (2018). «Fri og villig?» *Tidsskrift for praktisk teologi*. 1-2018. Luther Forlag.
- Star, S.L., & Griesemer, J.R. (1989). "Institutional ecology, translations' and boundary objects: Amateurs and professionals in Berkeley's Museum of Vertebrate Zoology, 1907-39." *Social studies of science*, 19(3), 387–420.
- Sævareid, K.M.L. (2014). *Med kniv i Guds tempel. En empirisk studie av hvordan kristne ungdommer som selvskader opplever det kristne fellesskapet og sin egen gudstro*. Masteravhandling, Det teologiske menighetsfakultet.
- Trysnes, I. (2012). *A campe med Gud. En studie av kristne sommerstever på Sørlandet*. Oslo. Prisme bok.
- Trysnes, I. (2013a). «Update.God.com. Estetiske uttrykk i kristne ungdomsmiljøer», i Repstad, P. & Trysnes, I. *Fra forsakelse til feelgood. Musikk, sang og dans i religiøst liv*. Oslo. Cappelen Damm Akademiske.
- Trysnes, I. (2013b). *Religiose festivaler og festivalreligion*. Prisme (1). s. 31–44.
- Trysnes, I. (2017). «Å være ung i kristne ungdomsmiljøer. Forhandling om kjønn og identitet», i Høeg, I. M. (red.) *Religion og ungdom*. Oslo. Universitetsforlaget.
- Tveit, K. (1986). «Konfirmasjon og skole». i Haraldsø, B. (red.). *Konfirmasjon i går og i dag*. s. 47–65. Verbum.
- Tveitereid, K. & Norheim, B.E.H. (2021). "Theological Wiggle Room as a Resource in Ordinary Theology Significance for Ecclesiology, Leadership, and Personal Development." *International Journal of Practical Theology*.
- Tveitereid, K. (2018). «Bredde og dybde, tidsavgrensning og kontinuitet: Nødvendige motsetninger i kirkelig trosopplæring», i T.S. Kaufman & K. Graff-Kallevåg (Red.), *Byggekløss-spiritualitet?: En studie av spiritualitet i Den norske kirkes trosopplæring*, s. 188–207). Oslo: IKO Forlag.
- Ulstein, Jan Ove (2004). «Ungdomsarbeid i det postmoderne?» i Jan Ove. *Ungdom i rørsle. 2 faglege perspektiv og utfordringar* Trondheim. Tapir akademiske forlag.
- Wenger, Etienne (1998). *Communities of Practice, Learning, Meaning and Identity*. New York: Cambridge University Press.
- Aadnanes, P. M. (2004). «Konfirmasjonen - frå katekumena til ungdomsarbeid», i J.O. Ulstein (Red.), *Ungdom i rørsle* (Vol. 2, s. 21-38). Oslo: Tapir.